THE SYMBOLISM OF THE BIRD OF PREY IN HISTORY

PhD. Student Dorin Cărăbeț
"George Emil Palade" University of Medicine, Pharmacy, Sciences and Technology of Târgu Mureș

Abstract: *Since ancient times, the symbol of the bird of prey appears on various artifacts, documents or weapons, having a special semantics that reflect the power and social position of the one who bears this insignia. The bird, messenger of the gods, symbol of absolute power, freedom and pride. The combination of man and bird signifies the connection with divinity and nature, being specific to the falconer since its origins, an exclusive prerogative of the elites.*

Keywords: *bird, symbolism, history, falcon, art.*

Considerații despre simbol și simbolism

Simbolul reprezintă o abstractizare stilizată a realului sau imaginarului - de foarte multe ori având valențe artistice - și face referiri la viața spirituală a omului, descriindu-i bogatul univers lăuntric de credințe, trăiri, aspirații și idealuri. În lunga istorie a umanității, încă din timpuri străvechi, simbolurile apar sub diverse forme: obiecte (cum ar fi statuetele), picturi pe diverse tipuri de suporturi (lemn, piatră, pânză etc.), basoreliefuri, decoruri artistice ale echipamentului de luptă (scuturi, coifuri, spade) sau obiecte de podoabă (inele, coroane). Ele sunt fie reprezentări animaliere stilizate, aparținând unor specii reconoscibile - domestice sau sălbatice (lupi, tauri, lei, acvile etc.) - fie ale unor animale fantastice provenite din legende și credințe (grifoni, dragoni etc.), după cum pot descrie zeități (personaje antropomorfe sau hibride - om-animal) ori pur și simplu iau forme abstracte. Simbolul poate constitui factorul marcant al ierarhizării în cadrul comunităților omenești mai mari sau mai mici, având și rolul de a etala statutul celui care îl purta, în fața comunității. Totodată conferă protecție din partea zeilor, după cum poate să ”împrumute” calitățile remarcate ale unui animal reprezentat (taur, leu, urs, mistreț, șoim), precum forța, curajul și dârzenia în luptă.

Simbolul avea deci rolul de a conferi încredere, putere și prestanță purtătorului, care simțea că face parte din ceva mai mare și mult mai cuprinzător decât propriu-i sine individual. Venind și argumentând concret afirmațiile de mai sus, voi aminti pentru perioada antică fulgerele lui Zeus de pe scuturile soldaților romani, trâmbița de luptă celtă (*carnyx*) stilizată în chip de mistreț, steagul dacic reprezentând un balaur cu cap de lup și corp de șarpe sau celebrul coif de la Ciumești, purtat în lupte de către o căpetenie celtă, care avea deasupra un șoim de fier cu aripile întinse. De altfel, omul în sine, căpetenia, care stătea pe tron, care se afla în fruntea armatei sale și își conducea soldații în bătălii, purtând însemnele statutului său de lider, devenea el însuși un simbol inspirant, un exemplu demn de a fi urmat, un admirabil ideal. În unele cazuri, simbolul putea marca apartenența individului la un anumit grup religios, etnic sau de breaslă, făcându-l reconoscibil și conferindu-i prestanță.

Folosirea simbolului evocativ pentru redarea realității o întâlnim în însăși vorbirea articulată: ființa, obiectul sau fenomenul descris prin cuvânt, nefiind, evident, altceva decât un simbol de convenienţă a realității obiective. Cu alte cuvinte, se poate spune că trăim folosind zilnic simboluri, într-o manieră atât de firească, încât nici măcar nu mai realizăm acest lucru. Leul, animalul sălbatic și măreț din stepele Africii e în mod evident diferit față de

cuvântul ”*leu*” care îl evocă, însă folosirea acestui simbol vocal poate avea în anumite circumstanțe drept efect aceleași puternice reacții de emoție și teamă ca și vederea animalului însuși în carne și oase. Mergând mai departe pe acest raționament, dacă vom reprezenta mai mult sau mai puțin figurativ forma acestei temute feline pe o flamură de luptă, reprezentând-o eventual și pe arme și scuturi, ea va constitui un simbol inspirant pentru războinicii aparținenți, care vor ”împrumuta” din calitățile ei, în timp ce pentru adversari ar putea constitui un motiv în plus de spaimă.

Din marea diversitate de simboluri puse în valoare prin minuțioasa muncă a arheologilor din întreaga lume, în urma descoperirilor și cercetărilor culturilor din toate timpurile, în cadrul acestei lucrări, de referință sunt simbolurile animaliere. Încă din vechime, trăind în natura sălbatică și împărțind habitatul său de viață cu o mare diversitate de specii de faună, omul a ajuns să remarce unele dintre acestea, fie prin frumusețea și armonia formelor, fie prin putere, ferocitate, dârzenie și curaj, fie prin fraternitatea cu care ele acționau în grup. Remarcând toate acestea, dorința de a se înfrăți întru spirit cu ele sau de a-și însuși calitățile lor inegalabile, a venit ca un următor pas cât se poate de firesc. De altfel, faptul că animalele au predominat în sfera de preocupări și în mintea omului încă din preistorie, o dovedește însăși studierea primelor sale forme de exprimare artistică - pictura rupestră. Răsfoind un tratat dedicat omului cavernelor, vei remarca imediat un fabulos bestiar împodobind pereții și tavanele unor săli de peșteri, cu specii reconoscibile datorită realismului și plasticității cu care au fost redate de către talentații artiști. Ierbivore, cum ar fi caii sălbatici, cerbii gigantici, gazelele, rinocerii lânoși sau giganticii mamuți, ori masivii bizoni diluviali, apoi carnivore mari precum lupii, panterele, ursii și leii de peșteră, fie stând alături, fie separat, fie învălmășindu-se și suprapunându-se într-o uimitoare dinamică evocativă, în timp ce reprezentările de oameni sunt cu mult mai rare (și doar succint schițate), iar cele privind vegetația ținuturilor sunt ca și inexistente. În ceea ce privește semnificația acestor strădanii, cercetătorii tind să le considere drept parte integrantă a unor ritualuri magice, având drept posibil scop facilitarea vânătorii, de a cărei reușită depindea însăși supraviețuirea tribului. Iată deci că simbolul apare începând încă de la primele încercări de exprimare artistică ale primitivilor, iar redarea formei animaliere ocupă un loc central. Cu alte cuvinte, el a acordat animalelor încă din timpuri străvechi o atenție și o importanță prioritară, stabilind cele mai felurite legături între universul său interior și pe acestea divinizându-le sau înzestrându-le cu puteri malefice, antropomorfizându-le prin atribuirea de calități umane, sau dimpotrivă, identificându-se în spirit cu unele dintre ele, legându-le de perioade de timp mai mari sau mai mici: anotimpuri, luni, săptămâni sau chiar zile (horoscoapele). Pare să fi fost stabilită o relație chiar și între vârstele omului și animale, iar spre exemplificare aduc în atenție o xilografie germană datând din 1482[1], care va fi folosită mai apoi timp de peste 3 secole. Xilografia la care se face referire împarte vârstele omului pe perioade de câte 10 ani începând de la naștere și până la 100 de ani, fiecărei perioade corespunzându-i un animal. De pildă, vârsta de 20 este asociată unui vițel și reprezentată de un tânăr care duce un șoim pe pumn. De asemenea, astrologia atribuie diferitelor specii de animale (reale sau imaginare), simboluri cosmice, iar în cadrul acestei categorisiri, acvila, alături de leu, vor face parte din grupul simbolurilor solare, vulturul va sta sub semnul lui Marte, iar șoimul va aparține lui Jupiter.

Pasărea și zborul ca simboluri

Privitor la acest subiect, Luc Benoist, în lucrarea intitulată *Semne, simboluri și mituri*[2], făcând referire la verticalitatea percepției umane și semnificația ce i-o acordă încă din timpuri

* Acest text reprezintă o parte din teza mea de doctorat. Ilustrația aparține autorului articolului.

[1] Jean-Paul Clebert, *Bestiar fabulos- dicționar de simboluri animaliere*, București, 1995, Editura Artemis. Cavallioti, p. 13.

[2] Luc Benoist, *Semne, simboluri și mituri*, București, Editura Humanitas, 1995, p. 55.

străvechi, consideră înaltul cerului de deasupra noastră asemeni unei bolte care acoperă totul, binecuvântând prin căldura soarelui și prin ploi, totodată înspăimântând prin caracterul său capricios, imprevizibil, uneori amenințător, manifestat prin tunete și fulgere, grindină și nori grei de furtună. Acest plan va rămâne totodată inaccesibil și îndepărtat, ascunzând în slava sa ființe divine spirituale, mai mult sau mai puțin binevoitoare, la care singurele viețuitoare pământene care puteau avea acces, erau păsările. Prin urmare, acestea vor deveni în ochii smeriți ai omului (damnat să își ducă viața legat de pământ), nici mai mult nici mai puțin decât mesageri ai zeilor, și prin aceasta autentice simboluri. Aripile, zborul, verticalitatea, năzuința spre înălțimi... legătura cu divinitatea.

Iar așa cum lumea mamiferelor își desemnează în ochii omului drept rege absolut pe leu, peste cea păsărilor tronează măreața acvilă, singura ființă capabilă să privească soarele direct în față. Această pasăre - simbol solar - întruchipează curajul, maiestuozitatea și dreptatea, iar în mitologia indiană, Garuda, acvila divină, strălucitoare ca focul, îl poartă pe aripile sale pe însăși zeul Vishnu. Penele de acvilă sunt purtate de către căpeteniile amerindiene tocmai pentru a sublinia autoritatea lor spirituală, iar *Legenda lui Icar,* din mitologia greacă, ne descrie povestea sa tragică: închiși fiind de către regele Minos pentru complotul împotriva fiului său Minotaurul, Dedal și Icar își confecționează aripi din pene lipite între ele cu ceară, și cu toate că înainte de a-și lua zborul tatăl își avertizează fiul să nu zboare prea aproape de soare, acesta nu îl ascultă și se va înălța tot mai sus, până când căldura astrului ceresc (Helios), furios pe faptul că oamenii au descoperit secretul zborului, îi va topi ceara aripilor și îl va face să se prăbușească din înalt și să moară. Legenda are multe interpretări privitoare la condiția umană și legăturile sale cu lumea zeilor, accesibilă, iată, cu ajutorul unor aripi din pene de pasăre. De altfel, îngerii înșiși poartă aripi pe spate, aripi care de asemenea se regăsesc și în reprezentarea lui Hermes, mesagerul zeilor din mitologia greacă, fiu al lui Zeus, care de data aceasta le are atașate de sandale, și care îi dau posibilitatea de a tranzita între Pământ și Dimensiunea Spirituală Divină de sus. Quetzalcoatl, zeitatea aztecă supremă mai este supranumit *șarpele cu pene,* iar reprezentările sale chiar îl înfățișează sub această formă. Privind aceste străvechi mituri aparținând unor culturi din întreaga lume, se remarcă de asemenea, din perspective ce țin de istoria naturală a Terrei, un adevăr științific, anume faptul că păsările au evoluat din reptile, iar acuratețea acestei cunoașteri a strămoșilor noștri are darul de a ne uimi.

Revenind mai aproape de subiectul acestui capitol, anume pasările de pradă, se cuvine mai întâi a face o precizare din punct de vedere al taxonomiei speciilor pentru a se evita unele confuzii. Anume că din punct de vedere heraldic și mitologic, cel mai adesea este folosită în limba română denumirea de *vultur,* în timp ce imaginile mai mult sau mai puțin stilizare, care reprezintă pasărea, ne arată că de fapt se face referire la *acvilă.*

Vulturii pleșuvi apar bine definiți în mitologia Egiptului antic, fiind un simbol al zeiței *Nekhbet,* protectoare a regatului. Imaginea vulturului pleșuv apare adesea pe basoreliefuri, obiecte de decor și podoabe legate de această mare civilizație a antichității. În mod inevitabil, prin hrănirea cu cadavre și măreția zborului său înalt, este pasărea care face legătura între planul fizic, tărâmul morților și dimensiunea înaltă a planului spiritual, divin, nefiind deloc de mirare faptul că egiptenii o considerau ca fiind sacră. Privitor la acești vulturi, mai este de remarcat un fapt care îi leagă de o tradiție străveche din Tibet, practicată și în zilele noastre. Obiceiul funerar se numește ”*Înmormântarea cerului*”[3], se conformează preceptelor budismului tibetan și constă în oferirea rămășițelor pământești a unui defunct, vulturilor pleșuvi. Ritualul este îndeplinit de către un preot care tranșează cadavrul, descărnând oasele și oferind carnea numeroșilor vulturi care vin neîntârziat la ospăț. Obișnuiți cu această practică, necrofagii încep să se rotească pe cer încă de la începutul ceremoniei, pentru a

[3] youtube.com/watch?v=RshZ34ZtFtk&ab_chanel=CEMETERYMAN (accesat 29.02.2024).

coborâ mai apoi jos și a se îngrămădi în preajma preotului care oficiază, hrănindu-se cu lăcomia caracteristică. Oasele sunt sparte și oferite zăganilor, iar ceea ce mai rămâne va fi amestecat cu făină de orz și oferit corbilor.

Potrivit credinței care stă la baza acestui ritual, corpul pe care spiritul l-a părăsit nu mai e altceva decât o cochilie goală, o alcătuire ale cărei elemente componente în mod necesar trebuie să se întoarcă în natură. Chiar dacă pare un obicei respingător, greu de privit și acceptat pentru omul occidental, cu siguranță el are darul de a evoca efemeritatea vieții, constituind totodată o veritabilă lecție de înțelegere profundă și respect față de natură. Ritualul are loc sus în vârful munților, mai aproape de cer, de Nirvana, iar oferirea corpului pământesc vulturilor constituie un gest ultim de generozitate, capabil să ajute spiritul celui decedat să acceadă dimensiunile spirituale înalte. Pasăre a morții, dar și a înaltului, plutind cu aripile-i imense deasupra a tot și a toate, vulturul pleșuv a fost și rămâne un puternic simbol pentru umanitate.

Deosebindu-se net față de vulturi, *acvila* este pasărea cea mai remarcată și heraldizată din toate timpurile, regăsindu-se atât în trecut, dar și în zilele prezentului sub formă stilizată pe steme, blazoane, monede, steaguri și echipamente de luptă etc. De interes în discuția noastră privind simbolurile, din punct de vedere taxonomic este vorba în principal de două specii aparținând familiei *Aquila*: acvila de stâncă (*Aquila chrysaetos)* și acvila imperială (*Aquila heliaca*). Mare și impunătoare, având o ținută marțială, curajoasă și puternică, înarmată cu niște gheare enorme și un clonț încovoiat pe măsură, o deschidere a aripilor de peste 2 metri, acvila se remarcă prin privirea-i pătrunzătoare și semeață, parcă conștientă de puterea-i enormă. Trăind în munți și zburând la înălțimi, neavând dușmani naturali și fiind capabilă să doboare prăzi incredibil de mari și puternice (în Kazahstan spre exemplu, vânarea lupilor cu acvila de stâncă este de notorietate), această pasăre însumează toate atributele puterii, libertății, vitejiei și mândriei, totodată legând prin zboru-i avântat Pământul cu Cerul.

Cercetând o lucrare care tratează în detaliu acest subiect al taxonomiei speciilor de păsări în România, datând din 1961[4], putem observa faptul că această specie este denumită diferit în funcție de zonele geografice ale țării. Astfel, pentru acvila de munte, Mihai Băcescu, autorul lucrării menționate ceva mai sus, găsește denumiri precum: *hoală, hultan, hultan de piatră, iepurar, buligă, sgripsuroaică, pajură, uli de stânci, vâltan* sau *vultur de creste*, în timp ce acvila de câmp mai este denumită în popor și *vulturoaică, pajură de câmp, vulturiță.*

În cărțile vechi este consemnat faptul că uneori ataca și răpea copiii mici lăsați nesupravegheați pe camp, de unde i s-a tras și numele de *sgripțuroaică.* O astfel de consemnare putem găsi într-o veche lucrare cu tematică ornitologică[5], scrisă în limba maghiară: ”*Nu este un zvon în vânt*

[4] Mihai C. Băcescu, *Păsările în nomenclatura și viața poporului român,* București, Întreprinderea poligrafică nr. 4, 1961, p. 222.
[5] Alfred Brehm, *Az Allatok Vilaga-Madarak-Harmadik Kotet,* vol. 3, Budapest Legrady Testverek, 1904, p. 332.

că ar fi atacat copii mici, ba chiar i-a răpit dacă le putea face față". Astfel de referințe mai întâlnim prin cărți vechi, cum ar fi *Les poisons les reptiles et Les Oiseaux*, apărută în 1869[6], unde autorul ne asigură că "*Vulturul este înzestrat, după cum am mai spus, cu o mare vigoare musculară. Poate duce cu ușurință păsări mari, precum gâște, curcani, cocori, etc, precum și iepuri de camp, iezi și miei. Vulturul își ucide prada uneori cu o singură mișcare a aripii, fără să o apuce cu ghearele sau cu ciocul. Prin urmare nu este de mirare că puterea musculară a aripilor sale îi permite să răpească copii mici și să-i ducă la o anumită distanță. Multă vreme, oamenii au refuzat să creadă în realitatea acestor fapte, dar mărturiile unor persoane demne de toată încrederea, nu ne permit să ridicăm astăzi nici o îndoială în acest sens."* În continuare sunt date câteva exemple concrete, indicându-se locurile și faptele, iar concluzia finală este aceea că "*trebuie să adăugăm însă că răpirea copiilor de către vulturi este destul de rară. Vulturul fuge de obicei de vecinătatea omului, împotriva căruia nu poate lupta."*

În perioada medievală, acvilele au fost foarte puțin folosite la vânătoare în Europa, însă în Asia erau foarte apreciate pentru extraordinarele lor capabilități, iar vânătoarea cu ajutorul lor se făcea de pe cal.

Antichitatea, potrivit terminologiei științifice a istoriei, se întinde pe o perioadă de timp foarte lungă, (aproximativ 3500 de ani) începând cu inventarea scrierii și sfârșindu-se în Evul Mediu timpuriu. În mod evident, cu cât ne vom fixa atenția către o istorie mai veche, datele și informațiile care ne parvin sunt tot mai sărace, timpul și uitarea tinzând să șteargă dovezile trecutului îndepărtat, iar din negurile străvechimii vor răzbate către noi doar palide ecouri ale celor ce au fost cândva. Căutând a scruta cu atenție, pentru a găsi informații privitoare la *pasărea de pradă ca simbol* și despre *folosirea acesteia la vânătoare*, primul aspect va ieși în evidență în mod preponderent, în timp ce al doilea va putea fi doar intuit, în sprijinul său putând fi aduse mai mult dovezi indirecte.

Descoperirea arheologice inedită, a fost făcută în în localitatea Alba Iulia de către arheologii Muzeului Național al Unirii care lucrau pe un șantier de salvare, cu ocazia unor ample lucrări edilitare. Campania de cercetare și salvare despre care este vorba, s-a desfășurat pe parcursul a patru sezoane - 2018-2021. Persoana cu care am stat de vorbă vis a vis de acest subiect, a fost arheologul *George Bounegru*, iar cele declarate de el cu acel prilej, le voi reproduce întocmai, urmând apoi să trag concluziile ce reies din această prezentare: " *Dintre complexele arheologice descoperite, cele mai multe aparțin epocii romane, și sunt morminte de înhumație sau incinerație. Atrage atenția însă o descoperire unică până în prezent după cunoștințele noastre. Este vorba despre trei gropi care conțin oase ale mai multor păsări de pradă. Unul dintre aceste complexe conține oasele a cel puțin trei exemplare. Avem scheletele complete, ele se pot observa foarte bine. Într-o altă situație, această groapă, acest complex cu oase de pasăre, este suprapus de un mormânt roman de incinerație. În acest caz, putem să datăm în linii mari descoperirea: este anterioară epocii romane.*

Pe baza afirmațiilor de mai sus, pe care le-am redat întocmai, după interviul acordat, folosindu-mă de *martorul* așezat alături, am putut să îmi dau seama de mărimea păsărilor. De aici a urmat în mod firesc determinarea speciilor prezente: majoritatea oaselor aparținuseră unor *acvile de stâncă* (*Aquila chrysaetos*), în timp ce părți dintr-un schelet ceva mai redus ca dimensiuni, pare să fi fost ale unei răpitoare în genul acvilei țipătoare, acvilei porumbace sau a celei de stepă. După toate aparențele, păsările par a fi fost așezate unele peste altele în gropi de dimensiuni destul de mici, iar scopul acestei acțiuni rămâne un mister pe marginea căruia se pot doar emite supoziții. Făcând o paralelă cu alte cazuri întâlnite în arheologia europeană, e de consemnat faptul că astfel de descoperiri sunt extrem de rare. Este posibil ca înhumarea

[6] Louis Figuier, *Les poissons les reptiles et Les Oiseaux*, Paris, Librairie de L. Hachette et Cie, 1869, p. 636.

acestor păsări să fi ținut de vreun ritual magic sau religios, să fi constituit ofrande aduse vreunei zeități, sau chiar să fi fost păsările dragi ale unor șoimari din vechime, peste care s-a abătut vreo molimă, ucigându-le. Este posibil ca autorii să fi aparținut comunităților celtice trăitoare pe aceste meleaguri, după cum nu este exclus să fi fost vorba despre populații migratoare aflate în trecere pe aici. Nimic nu este sigur deocamdată, în afară de faptul că sunt anterioare epocii în care romanii au stăpânit o parte din Dacia, iar cercetări ulterioare efectuate atât la fața locului unde au fost descoperite, precum și studii pe oasele acestor acvile, ne vor putea furniza pe viitor mai multe date. Ceea ce rămâne de reținut în acest caz, este unicitatea descoperirii pentru țara noastră, cât și extrema raritate pentru restul Europei și chiar al mapamondului.

Codalbul european (*Haliaetus albicilla*), existent și în avifauna României este o altă specie de răpitoare de talie mare, care însă nu a fost folosită în șoimărit. La această specie voi face referire aici datorită faptului că oasele mai multor exemplare au fost găsite într-un mormânt datând din Neolitic, cu o vechime apreciată la 5000 de ani. Locul acestei descoperiri este localitatea Orkney, Scoția, iar descoperirea a fost promovată prin realizarea unui muzeu, cunoscut sub denumirea de *Tomb of the eagles*[7]. Descoperit în anul 1958 de către un fermier, undeva pe marginea proprietății sale, mormântul, sub forma unei mici camere din piatră construită în pământ, conținea pe lângă un inventar de obiecte (topoare din piatră, un cuțit, etc), 30 de cranii umane, alături de gheare și fragmente scheletice de vultur codalb, care aparținuseră la 14 exemplare din această specie. Cu siguranță că aceste oase de pasăre de pradă au avut un rol ritualic important în cadrul ceremoniei funerare, însă semnificația lor simbolică putem doar să o bănuim.

Venind vorba de ritualuri funerare și de înmormântări cu păsări de pradă, acestea sunt destul de des întâlnite mai ales la popoarele din nordul Europei. Pe lângă acestea, ar mai fi de menționat o descoperire făcută în anul 1975 în zona orașului Vedbaek din Danemarca, unde într-un mormânt datând din perioada Mezolitică[8] (6000 de ani în urmă) au fost găsite două schelete, aparținând unei tinere mame și ale fiului ei născut prematur. Femeia pare să fi murit la naștere în urma vreunei complicații, iar partea remarcabilă a descoperirii este aceea că fătul a fost depus lângă mama sa, pe aripa unei lebede, iar la șold i-a fost așezat un cuțit de cremene. Semnificația exactă a intenției acestui gest nu poate fi cunoscută cu exactitate, însă ca oameni putem intui câte ceva din credințele acelor timpuri și simbolistica exprimată, în acest context dramatic al vieții.

Zborul scânteietor și atacul năpraznic de la mare înălțime, au făcut ca șoimul călător (*Falco peregrinus)* – o altă pasăre puternic heraldizată în trecutul omenirii să fie preferatul regilor la vânătoare. Horus, zeul cerului și al suveranilor, protector al regatului la vechii egipteni, este reprezentat având trup de om și cap de șoim. Ca și vulturul pleșuv, șoimul călător se găsește redat în diverse basoreliefuri, picturi, obiecte funerare și de podoabă ținând de această puternică civilizație antică din nord-vestul Africii.

Vom face distincție între pasărea de pradă ca simbol în sine, deținătoare a unor calități speciale, aflată în admirația și adulația omului din vechime, și cea a alăturării ei de acesta prin intermediul *șoimăritului*. Descoperit ca și practică cinegetică de peste 5-6000 de ani, relația special creată între om și pasăre a depășit încă

[7] *Tomb of the eagles*, https://www.tomboftheeagl
[8] https://www.youtube.com/watch?v=z02BKK8d

de la începuturi cu mult aparentul său rol pragmatic (constând în procurarea hranei), îmblânzirea unei astfel de făpturi a cerului conferind șoimarului o aură de misticism și putere inegalabile, care îl transformau pe el însuși într-o ființă supranaturală, într-un simbol al unui lider desemnat de către zeii înșiși. Purtându-și pasărea fie pe pumn, fie pe umăr, fie pe coif, vom regăsi de-a lungul mileniilor această imagine heraldizată a șoimarului în cele mai diverse culturi de pe întinsul globului pământesc, iar de cele mai multe ori ea va reprezenta personaje importante, redate cu însemnele reconoscibile ale conducătorului. Dorind să aduc câteva exemple grăitoare în acest sens, voi consemna faptul că în Japonia medievală purtarea și dresarea unei păsări de pradă erau permise doar samurailor din suita Împăratului și personajelor de rang înalt, și etalate mulțimii pentru a crea impresie, iar în Europa, în multe țări, prinderea și uciderea unui șoim era pedepsită foarte aspru (mergând chiar până la execuția făptașului prins asupra faptului). Șoimii erau destinați exclusiv regilor și persoanelor din clasa nobiliară - de multe ori imortalizați pe pânzele de pictură purtându-și pe pumni păsările favorite - după cum îi putem identifica reprezentați în diverse sculpturi și basoreliefuri. Așa este de pildă reprezentarea unui șoimar printr-o frumoasă piesă arheologică descoperită la Oslo, în Norvegia, cu prilejul unor lucrări edilitare, și care este considerată a fi cea mai veche dovadă a practicării șoimăritului în întreaga Peninsulă Scandinavă[9]. Piesa în cauză este o mică sculptură gravată în corn de animal, de doar 7,5 cm lungime, și are o vechime de 800 de ani. Specialiștii consideră că ar putea fi vorba de regele Hakon al IV-lea, care a domnit între anii 1217-1263, și despre care se știe că practica șoimăritul și că făcea cadouri diplomatice constând în păsări de pradă. Figurina este reprezentată având o coroană regală pe cap și ținându-și pe pumnul drept șoimul. La prima vedere, acesta pare să ia hrană din mâna stângă a personajului (explicația oferită în articol), însă ca șoimar cu experiență, mie personal gestul mi s-a părut a fi mai degrabă unul afectuos, ea întinzându-și de fapt capul pentru a primi mângâieri. Prin această reprezentare, autorul ar fi putut dori să sublinieze pasiunea regelui și afectivitatea sa pentru șoim și legătura sa profundă cu pasărea. De altfel, atingerea cu afectivitate a șoimului de pe pumn este din punct de vedere al șoimăritului tehnic unul din pașii îmblânzirii păsării sălbatice și creării unei legături bazate pe încredere. Ca și observație șoimăristică pur tehnică, mai adaug aceea că hrana este oferită păsării mereu direct pe mănușă, sau pe momeală, iar nu din mâna liberă.

A dresa un șoim, un uliu, o acvilă, presupunea (și presupune) multă răbdare și solide cunoștințe atât în a cunoaște în amănunt comportamentul păsării, limbajul ei corporal, tehnicile specifice fiecărei etape a condiționării răpitoarei (îmblânzire, socializare, chemare la pumn și momeală, zbor liber și strategie în vânarea diverselor prăzi în funcție de tipul de relief și vegetație) cât și a fi responsabil, tenace și disciplinat. Presupunea-și presupune - să ai o dragoste sinceră pentru natură și păsările de pradă, iar șoimăritul să tindă a deveni domeniul cel mai prețuit, chiar Calea vieții tale. În trecut, în diferite timpuri, mulți șoimari și-au

[9] *Oldest known depiction of falconry unearthed in Norway*, în "The Past Minerva Magazine", 12 februarie 2022, https://the-past.com/news/oldest-known-depiction-of-falconry-unearthed-in-norway/

închinat în întregime viețile acestei pasiuni arzătoare, însă pentru a atinge acest nivel, cu siguranță necesită un anumit tip de mentalitate și temperament, ba mai mult, aș afirma, o anumită predestinare.

În perioada medievală exista o butadă potrivit căreia *"până și regele trebuie să îngenuncheze în fața șoimului său",* aceasta reprezentând o referire la momentul în care pasărea de pradă și-a doborât la pământ victima, și cu aroganță, cu pieptul scos în afară și aripile desfăcute larg, își revendică agoniseala. A te apropia în aceste momente, pentru a fi acceptat, va trebui să îngenunchezi în fața ei și să te întinzi cu partea anterioară a corpului aproape lipită de sol pentru a apuca prada, oferind la schimb recompensa dinainte pregătită. Iar pentru un privitor care observă o astfel de scenă, impresia clară va fi aceea că mândrul șoim este stăpânul, în timp ce omului, în postura sa umilă, îi este rezervat doar rolul secundar de servil ajutor, care cu recunoștință va primi vânatul doborât, oferind la schimb un dar.

În trecut, șoimul, șoimarul, calul și câinele de vânătoare formau o echipă sudată, și în timp ce primului îi revenea rolul principal -"vârful de lance"- toți ceilalți erau doar pioni secundari, ajutând la stârnirea vânatului și încercând mai apoi să țină pasul cu aripile iuți care brăzdau văzduhul. Șoimăritul călări a fost poate cea mai aleasă distracție de pe la curțile regale ale Europei medievale, iar pe lângă bărbați șoimăreau cu aceeași pasiune și femeile. Însă galopul dezlănțuit peste terenuri sălbatice, pline de dâmburi și gropi, acoperite de ierburi încâlcite constituia totodată un sport riscant, accidentele nefiind tocmai rare, unele putându-se sfârși chiar tragic. Așa s-a întâmplat cu *ducesa Marie de Burgundia* (1457-1482), care moare la doar 25 de ani, în urma unui accident de călărie survenit în timp ce urmărea un șoim împreună cu soțul ei, ducele Maximilian de Austria, prin preajma castelului Wijnendale.

Aspecte privitoare la tehnicile de dresaj folosite pe la Curțile Regale ale diferitelor țări europene, reies din studierea unor tratate vechi, dedicate acestui subiect, atât prin citirea textului, cât și prin vizualizarea ilustrațiilor. Lucrarea lui Frederich, împăratul șoimar, "*De arte venandi cum avibus",* la care am mai făcut și voi mai face referiri în cadrul acestei lucrări, descrie toate aceste practici, atât în text cât și în bogata și frumoasa ilustrație care o completează. De asemenea, într-un frumos tablou aparținând pictorului sicilian Antonello da Messina (1430-1479), putem recunoaște șoimarul purtându-și șoimul pe pumn într-o adunare de oameni.

Exemplele privind consemnările scrise de fapte din istorie, picturile și desenele, sculpturile și basoreliefurile având drept subiect omul și pasărea de pradă, pot continua și ocupa un spațiu care ar încăpea în cuprinderea generoasă a unor tomuri groase, iar prin urmare vor fi imposibil de inclus în scurta întindere a unui articol. Astfel încât rândurile de mai sus se doresc a fi doar o aducere în atenția contemporanilor a unei ființe supreme a Naturii, care este pasărea de pradă, a unui domeniu încărcat de simboluri mistice care este șoimăritul, a unei legături profunde pe care omul a reușit să o creeze cu cea mai puternică și liberă ființă dintre toate cele care au trăit și trăiesc sub Soare, și pe care strămoșii noștri au numit-o mereu Mesagerul Zeilor. Ea și numai ea poate înălța spiritul șoimarului, purtându-l pe aripile iuți care brăzdează cerul, ea și doar ea zboară până și în zarea visului său. Iar prin zboru-i majestuos crează un arc peste timp, aducându-ne în lumina conștiinței una dintre cele mai însuflețitoare vise ale strămoșilor.

BIBLIOGRAPHY

1. Băcescu, Mihai C., *Păsările în nomenclatura şi viaţa poporului român,* Bucureşti, Întreprinderea poligrafică nr. 4, 1961, p. 222.
2. Brehm, Alfred, *Az Allatok Vilaga-Madarak-Harmadik Kotet,* vol. 3, Budapest Legrady Testverek, 1904, p. 332.
3. Benoist, Luc, *Semne, simboluri şi mituri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1995, p. 55.
4. youtube.com/watch?v=RshZ34ZtFtk&ab_chanel=CEMETERYMAN (accesat 29.02.2024).
5. Clebert, Jean-Paul, *Bestiar fabulos- dicţionar de simboluri animaliere*, Bucureşti, 1995, Editura Artemis. Cavallioti, p. 13.
6. Figuier, Louis, *Les poissons les reptiles et Les Oiseaux*, Paris, Librairie de L. Hachette et Cie, 1869, p. 636.
7. *Oldest known depiction of falconry unearthed in Norway*, în ”The Past Minerva Magazine”, 12 februarie 2022, https://the-past.com/news/oldest-known-depiction-of-falconry-unearthed-in-norway/
8. *Tomb of the eagles*, https://www.tombofthеeagles.co.uk/discover.html (accesat 2.03.2024).

https://www.youtube.com/watch?v=z02BKK8d80M (accesat 3.03.2024).